

bath 'la mort'. Potser ens podríem deixar guiar pel fet que en una carta de Ciceró (*Fam.* ix, 22.4) *battuere* s'usa en el sentit de 'futurere, copular' i que *de-battuere*, usat precisament amb aquest valor per Petroni, vol dir ni més ni menys el que *puella defututa* ('mossa tipa de fornir') en Catal. La documentació escrita, doncs, no demostra que aquesta acceptió obscena fos gaire menys freqüent que la de 'batre, pegar'. Com que *future* suposa una base *ВНУ-ТУ-*, que ens condueix cap a l'irl. *bot* i l'islandès antic *þeytill* 'membre viril', em pregunto si *battuere* no seria dissimilació d'un *baw-tu-ere, amb una evolució de -OU- o -EU- en algun dialecte italo-cèltic. Llavors en el sentit de *BATTUERE* 'colpejar' tindríem una evolució semàntica de tipus argòtic, tal com en el cat., fr., etc. *fofre* (un cop). Veritat que també és possible el pas de 'colpir' a 'fornicar', cf. bc. *io* 'pegar' que apareix amb el sentit de 'copular' en un text guipuscoà de 1557 (Mitxelena, *Te. Arc. Vcos.*, 152) i en Detxepare, Mikoleta, etc. Val a dir que en el món argòtic anem enterament a cegues, i sense gaire esperances de llum, quan es tracta de coses de l'antiga Roma. D'altra banda és ben raonable pensar per a *BATTUERE* en un enllaç amb el celto-germ. *BODŪO-* 'lluïta' (Pok., *IEW*, 114-115), que és el que semblen preferir Walde-H. — 8 *Batre* encara a Cardós i Vall Ferrera, Artesa de Lleida, i en força parlars valencians de Dells-Xúquer (Montitxelvo, Atzeneta d'Albaida, etc.); Eivissa (Pz. Cabrero) i en general Balears, i tot el Nord del domini lingüístic. Per a les eines del batre i del ventar, veg. M-Lübke, *Zur Gesch. der Dreschgeräte*, *W. u. S.* 1; Krüger, *Worfeln u. Verwandtes in den Pyr.*, en *Misc. Alcover*. — 9 «El gos ensoma les peces que el caçador ha despenjat: ¿què va que n'hi trobes a mancar una perquè et *batin* els comptes?», Marian Vayreda, *La Punyalada* xxii, p. 338. Veg. l'ex. de Bunyola en *ALCM* vi, 2. — 10 Notem especialment la locució rossellonesa (*estar una cosa al bat del sol*, usada, per ex., per J. Seb. Pons, *Canta Perdriu*, p. 50. — 11 *De bat en bat* ja en el S. xiv, en el *Testament d'En Serradell* (f^o e, vi v.) que vol dir per si sol 'obert', o bé potser més aviat s'aplica a la porta tancada, en el sentit de 'en tota la seva amplada' (car vegeu el que diu del forrellat), *metre dessú lo forr.*, que sembla vol dir 'aixecar el bernat d'una porta per obrir-lo'; un que fuig de l'infern: «es eu qui viu tot lo portal / *de bat en bat*, / metf desús lo forrolat / secretament / ez a gran pas, cuitadament, / per escapar, / tota la nit vau caminar». — 12 Especialment *bategar-se* eiv. 'bellugar-se' («veent que no es *bategava*, li digué --- Venga, tira-hi pedres», J. Castelló, *Rond. Eiv.*, 105; Pz. Cabrero); *bategar* intr. 'fer una barca sobtats moviments de balanç de proa a popa (quan treuen l'art que han calat)', a St. Pol de Mar, 1930. — 13 Sense recollir ni en la tradició lexicogràfica del S. xrx. Manca *DTorra*, Lacav., Belvitges, Labèrnia, *D'Ag.*, *DBal.* i fins Bulbena (1905) i Vogel. Bulbena l'admet en l'ed. de 1919 com a «dialectal» (!), admesa també 60

en el *DOrt*. Almenys el participi *esbatanat* era ja d'ús general a Barcelona en la meua infància. Moll, *Supl. REW*, el declara estrany en les Balears i manca en els Dicc. Val. i Mallorquins. *ALCM* n'assenya la exemples de Víctor Català (des de *Solitud*, c. 1906), Casaponce (c. 1900) i d'altres més recents. Moll, per ex., diu que és alteració de *esbadallar* per influència de *batre*, cosa que evidentment no explica -*anar*. — 14 Tol. *batan de porto* «un côté» (Visner), però allí ja som quasi a Cat., i ni allí no veig *esbatanar*. — 15 «Més valen los batiments d'aquell qui ama, que los besaments falsaris del laquoter», Eiximenis, en Careta, *Barbr.*, p. 230. — 16 «Els mossos de la casa donarien una *batuda* per la serra --- i se'n durien els berdans i el gos», P. Corromines, *Silèn*, cap. 8, p. 111. *Caçador de batuda* men.: porta dues perxes apuntalades en una espècie de cabàs que duu a la cintura, penjat al coll, veg. gravat, Arx. L. Salvador ii, 331, 354. — 17 Eiv. «rapaceria, rapifia», PzCabr. — 18 «Ballestes --- ab dos senyals de la Ciutat, en cascuna ab algunes coronas, fullatges e *batiols* daurats», doc. de 1452, *BABL* i, 254. — 19 «Lo campanar és --- ab dos finestrals y dos campanas, las quals no se venten, sí sols se toquen a *batallades*», «se tocà a *batallades* alguns dies a la campana, ab un *batall* que ---», B. de Maldà, *Excursions*, pp. 41, 155. — 20 Aplicat especialment a la part mitjana d'un exèrcit, per oposició a l'avantguarda i la reraguarda, On. Pou, *Thes. Pu.*, 1575, p. 175. — 21 En el Pallars Sobirà (Aneu, Cardós i Vall Ferrera), *batallar lo noguer* 'fer caure les nous a cops de bastó', aquest anomenat *la batalladora*. — 22 'Defensor, lluitador': «fo *bataler* de veritat» = propugnaculum veritatis, 186r1 (i 198v1, 203v2). — 23 El *batalyer*, en els Usatges, és el qui defensa la honra de la muller acusada, en el judici per les armes (*NCl.*, p. 115). D'altra banda s'aplicava també al qui tenia ofici de combatedor d'animals, que era mirat com a tan inferior i deshonrós que justificava que els pares el desheretessin («no poden deseretar lur fill si no --- se fa juglar o *batayler* ab besties», *Costums de Tortosa*, p. 291). — 24 Nasqué o es documenta per primer cop en l'italià *battaglione*, ja usat per Maquiavel († 1527), d'on passà al cast. [1536] i al fr. [1543, en la traducció de l'*Amadis*], *RForsch.* xxxii, 17; *BhZRPb.* liv, 84; Terlingen, *Los It. en Español*, Amst., 1943, 186-7. — 25 Deu venir de la idea de 'xerraire'; aranès i gascò *batallà* 'xerrar' (de *batall*, cf. cast. *badajo* 'hablador'). — 26 «un dorch de terra aygoade, 1 verguera, 2 batoylles», en un inventari Vall de Ribes, 1380, *BABL* vi, 472. — 27 It. *batocchio* 'batal de campana', propi sobretot de l'Alta Itàlia, i en particular entorn de Venècia, en la forma *batòcio* (més al Nord *batòcol(o)*), des de Trieste fins a Parma i Brescia, Rohlf's, *It. Gramm.*, § 1046; *REW*, 994. A l'E. de Provença *batoull* 'batolles, flagell de batre cereals' (M-Lübke, *W. u. S.* i, 238). En català també ha existit *batoll*, i sobreviu localment en alguns llocs, encara que no el registrin els diccionaris.